

Allergia-, iho- ja astmaliiton lausunto Ota kantaa -sivustolla yleisavustuksiin liittyviin uudistettaviin käytänteisiin

Valtionavustuskäytänteiden uudistamisjaosto valitsi kolme valtionavustuskäytäntöä tarkempaan tarkasteluun tavoitteenaan ehdottaa niiden uudistamista. Tämän erityisesti sidosryhmille suunnatun kyselyn tarkoituksena on kerätä palautetta alustavista ehdotuksista valmistelun jatkamiseksi.

1. Ehdotus menettelytapojen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry kannattaa jaoston ehdotusta valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta. AUP-raportointia tulisi edellyttää vain taloudellisesti merkittävien yli 500 000 euron avustusten osalta, mikä vähentäisi erityisesti pienempien järjestöjen hallinnollista ja taloudellista taakkaa ja vapauttaisi osaltaan resursseja varsinaiseen toimintaan. Tätä linjaa tukee myös STM:n selvityshenkilön raportti (2025).

Lisäksi järjestöjen osallisuutta ja asiantuntijaelinten roolia tulee vahvistaa avustusjärjestelmän kehittämisessä.

2. Ehdotus monivuotisten yleisavustusten myöntämiseksi

Pidämme monivuotisten yleisavustusten suunnittelua järjestöjen näkökulmasta myönteisenä ja kannatettavana kehityssuuntana. Vaikka varsinaista monivuotista valtionavustuspäätöstä ei toistaiseksi ole ollut käytössä, ohjeelliset avustussuunnitelmat – kuten esimerkiksi Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) käytännöissä – ovat tukeneet järjestöjen toiminnan ennakoitavuutta ja strategista suunnittelua.

Tämä lähestymistapa on keventänyt hallinnollista taakkaa ja mahdollistanut resurssien pitkäjänteisemmän ja vaikuttavamman kohdentamisen. Näemme, että jaoston esittämä kehityssuunta tukee järjestöjen toiminnan vakautta ja vaikuttavuutta.

Kolmen vuoden jaksoissa laadituista ohjeellisista avustussuunnitelmista tulisi poiketa vain erittäin painavasta syystä. Samalla on tärkeää varmistaa, että mikäli järjestön toiminnassa tapahtuu merkittäviä muutoksia suunnittelukauden aikana, järjestöllä on mahdollisuus hakea lisäavustusta muuttuneisiin tarpeisiin vastaamiseksi.

3. Ehdotus EU-hankkeiden osarahoittamisen lisäämiseksi

Kannatamme ehdotusta valtionavustusten myöntämisestä järjestöjen EU-hankkeiden osarahoittamiseen. Tämä vahvistaa kansalaisyhteiskunnan osallistumista EU-rahoitteiseen kehittämistyöhön ja voi lisätä Suomen EU-saantoa.

Jotta osarahoitus olisi aidosti saavutettavissa, tarvitaan rakenteellisia helpotuksia. EU-hankkeiden hallinnointi on monimutkaista ja vaatii resursseja, joita kaikilla toimijoilla ei ole. Pitkät maksatusten viiveet ja omarahoitusosuuden vaatimukset estävät monien järjestöjen osallistumisen, erityisesti alueellisessa kehittämisessä.

Ehdotamme:

- Selkeitä valtakunnallisia linjauksia EU-hankkeiden osarahoituksesta
- Joustavia malleja, joissa osarahoitus voidaan myöntää ennakkoon tai vaiheittain
- Mahdollisuutta poistaa osarahoitusosuus tietyillä alueilla tai erityistilanteissa

EU-rahoituksen hyödyntäminen edellyttää myös hallinnollisten esteiden purkamista ja maksatusjärjestelmien kehittämistä. Ilman näitä toimenpiteitä EU-hankkeet jäävät helposti vain suurten ja vakiintuneiden toimijoiden ulottuville.

+ Ehdotus seuranta- ja arviointia varten

Kannatamme ehdotusta hallinnollisen taakan mittaamisesta osana valtionavustus uudistuksen arviointia. Mittaus tukee läpinäkyvyyttä, oikeudenmukaisuutta ja resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä.

On tärkeää, että arviointi toteutetaan yhteistyössä järjestöjen kanssa, ja että mittaamisesta ei muodostu itsessään uutta hallinnollista taakkaa.

Yleinen palaute valtionavustuskäytäntöjen uudistamisesta

Pidämme valtionavustuskäytäntöjen uudistamista erittäin tarpeellisena ja ajankohtaisena. Uudistus voi merkittävästi parantaa järjestöjen toimintaedellytyksiä, resurssien kohdentumista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Arvostamme erityisesti pyrkimystä hallinnollisen taakan keventämiseen, rahoituksen ennakoitavuuden lisäämiseen sekä avoimuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseen.

Korostamme seuraavia kehittämistarpeita:

Selkeät ja yhdenmukaiset ohjeistukset tukevat järjestöjen toiminnan suunnittelua ja vähentävät epävarmuutta.

Järjestöjen kuuleminen uudistuksen kaikissa vaiheissa on keskeistä, jotta ratkaisut vastaavat käytännön tarpeisiin.

Rahoitusmuotojen monipuolisuus on säilytettävä, jotta eri kokoiset ja eri vaiheissa olevat toimijat voivat hyödyntää avustuksia.

Digitaalisten palvelujen kehittämisessä on varmistettava saavutettavuus ja käyttäjäystävällisyys.

Yleisavustusten roolia tulee vahvistaa. Ne tukevat parhaiten järjestöjen autonomiaa, vaikuttavuutta ja pitkäjänteistä kehittämistä. Useiden erillisten yleis- ja kohdennettujen avustusten samanaikainen käyttö lisää hallinnollista taakkaa ja siilouttaa toimintaa.

12.6.2025